

Asia: VN/20007/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle EU:n akkuasetuksen täydentämistä sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskevan direktiivin muutoksen täytäntöönpanemista koskevaksi lainsäädännöksi

Jätelakiin tehtävät muutokset

16 b §. Akkujen ja paristojen merkintöjä, ohjeita, turvallisuustietoja sekä asiakirjoja koskevat kielivaatimukset.

Esitys on kannatettava, että tietoa sisällöstä ja siten turvallisesta käsittelystä saadaan jaettua eteenpäin. Esityksessä mainitaan, että esimerkiksi jätehuoltoa koskevat kysymykset tulee olla saatavilla sen maan kielellä, jossa toimintaa suoritetaan. On kuitenkin toivottavaa, että tämä ei ulotu enää jätteenkäsittelijöiden tuottamaan dokumentointiin, vaan tämä pystytään edelleen toteuttamaan sillä kielellä, joka prosessin ja ketjun osalta oleellinen.

25 §. Muut valvontaviranomaiset.

On tärkeää, että valvovien viranomaisten osalta vastuunjako on selkeä. Valvovalla viranomaisella tulee myös olla riittävät resurssit toiminnan suorittamiseen, jolloin esimerkiksi jätteenkäsittelijöiden asema ei vaarannu esimerkiksi sen vuoksi, että tiedonsaanti olisi täysin riippuvaista tuottajayhteisöjen toiminnasta. Saavuttaaksemme tilanteen, jossa raaka-aineet saadaan aidosti kerättyä, tilastoitua ja hyödynnettyä maksimaalisesti, tulisi valvovan viranomaisen mielestämme velvoittaa ketjun eri toimijat aitoon vuoropuheluun paremman lopputuloksen saavuttamiseksi.

47 §. Tuottajan ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto.

Ensiksi kommentti kohtaan 46§. Uusi akkuasetus määrittelee hyvin tarkasti myös tuottajan kustannuksiin liittyviä velvoitteita (56 artikla). Jottemme joutuisi tilanteeseen, että eri velvoitteet koskevat lähinnä ketjun muita toimijoita (kuten jätteenkäsittelijöitä) meidän tulisi pystyä lisäämään merkittävästi tuottajayhteisöjen toimintaan liittyvää läpinäkyvyyttä. Esimerkiksi tuottajayhteisöjen saamat hyvitykset jätteen raaka-aineista tulisi olla julkista tietoa siltä osin, että minkä osuuden ne esimerkiksi muodostavat tuottajayhteisön kokonaistulovirrasta. Vain näin voidaan todentaa, että tuottaja VASTUU aidosti toteutuu eikä järjestelmä pyöri pääpainoisesti kierrättäjien maksamilla hyvityksillä, jotka ovat suoraan pois esimerkiksi toimintaan liittyvistä investoinneista.

Tällä hetkellä tuottajavastuutulkinnat ovat valitettavasti merkittävä este niin jätehierarkian toteutumiselle kuin uusien innovaatioiden synnylle. Mitä enemmän lainsäädännön kautta korostetaan tuottajien vaikutusvaltaa ohjailla yksipuoleisesti jätteisiin liittyvää materiaalivirtaa, sitä enemmän esteitä se asettaa esimerkiksi uusille innovaatioille ja käsittelytekniikan kehitykselle. Se, että markkinaehtoiset toimijat voivat olla maksimaalisesti mukana jätteen keräyksessä ja käsittelyssä ei tarkoita sitä, ettei sitä tehtäisi asianmukaisesti ja etteivät kaikki raportointi- ja muut velvoitteet tulisi hoidettua maksimaalisesti. Sen sijaan, että lainsäädäntöä kehitetään keskitettyyn järjestelmään, tulisi meidän löytää Suomessa tavat siten, että annettujen velvoitteiden tulee täyttyä maksimaalisesti, mutta myöskään uudelleenkäytölle ja laajan markkinaehtoisen verkoston toiminnalle ei luoda tietoisia esteitä. Tulisikin selvittää, että miten esimerkiksi uudelleenkäytön valmistelussa voitaisiin niin ikään hyödyntää maksimaalisesti myös muita tarjoajia kuin tuottajat. Näin saisimme ehkäistä jätteen syntyä ja tuettua aidosti jätehierarkiaa ja kiertotalouden kehitystä.

53 §. Poikkeukset eräiden tuotteiden tuottajan kustannusvastuusta.

Koska kyseessä on nimenomaan tuottajan vastuu jätehuollon kustannuksissa, tulisi huomioida myös se, että kierrättäjiltä olisi kiellettyä periä raaka-aineesta hyvityksiä tuottajayhteisöille niiden tuotteiden osalta, joita tuottajavastuukaan ei koske. On nimittäin hieman ristiriitaista ajatella, että tuottajilla ei olisi korvausvelvollisuutta jätehuollosta, mutta heillä olisi kuitenkin oikeus raaka-ainearvoon pykälän 47§ turvin.

61 §. Eräiden tuotteiden tuottajilta ja tuottajayhteisöiltä vaadittava vakuus

Tuottajayhteisöt noudattavat lakisääteistä tehtävää, ohjaavat markkinaa sekä lisäksi heidän katsotaan omistavan tuotteet, jolloin esimerkiksi positiivisen arvon omaavista jakeista joudutaan maksamaan yhteisöille hyvityksiä. Merkittävä osa jätteeksi luokitellusta tavarasta kulkee myös verkostoissa, joista ei aiheudu joko ollenkaan tai ainakin hyvin vähän kustannuksia itse tuottajavastuuyhteisölle. Vakuutta määrättäessä tulisikin huomioida, että se ei saa esimerkiksi nostaa kierrättäjien kustannuksia, jotka toimivat osana verkostoa. Tämän varmistamiseksi olisi hyvä, että lakiin tehtäisiin kirjaus, jossa tuottajayhteisöiltä edellytetään samoja julkisuusperiaatteita taloudenhoidon osalta, kuin mitä sovelletaan tällä hetkellä esimerkiksi kuntiin.

131 §. Lainminlyöntimaksu.

Laissa todetaan, että lainminlyöntimaksu voitaisiin kohdistaa myös muihin kuin tuottajiin tai tuottajayhteisöihin. Tämän vuoksi olisi erittäin tärkeää, että joko lainsäädännöllisin keinoin tai viranomaisohjauksella varmistettaisiin, että toimintaa tulee kehittää yhteistyössä kaikkien toimijoiden kesken. Nykytilanteessa, jossa esimerkiksi järjestelmällistä yhteydenpitoa tuottajien ja käsittelijöiden väliltä ei edellytetä, voivat tämän kaltaiset kirjaukset muodostaa tarpeettoman riskin muille kuin tuottajille tai tuottajayhteisöille.

147 §. Rangaistussäännökset.

Ei kommentoitavaa

Muita muutettavia pykälä koskevat huomiot

Kokonaisuudessaan tuottajavastuutoiminnan korostaminen vielä nykyisestään ei mielestämme vauhdita jätehierarkian toteutumista tai kiertotalouden yleistä kehitystä. Me tarvitsemme uusia innovaatioita, teknologista kehitystä ja nykyistä enemmän uudelleenkäyttöä, että tuotteista saavutetaan maksimaalinen hyöty. Laadittu akkuasetus ja sen kansallinen täytäntöpano ajaa

toimintaa nyt päinvastaiseen suuntaan sulkemalla enemmän ulos niitä tahoja, joissa kehitystyötä pystyttäisiin aidosti tekemään.

Ympäristönsuojelulakiin tehtävät muutokset

221 g §. Akkuja ja paristoja koskevat erityissäännökset.

Ei kommentoitavaa

Muuta lausuttavaa

Muut mahdolliset huomiot

Laaditussa akkuasetuksessa otetaan hyvin jyrkkä kanta myös siihen, että tuleeko jäteakkujen ja paristojen käsittely tapahtua siinä maassa, jossa jäte on syntynyt. Pykälässä on poikkeuksia, mutta koska Suomessa markkinamme ovat rajatut maan pienestä koosta johtuen, tulisi kansainvälisen kaupan edellytykset säilyttää kansallisen lainsäädännön turvin niin pitkälle kuin mahdollista. Mitä enemmän kiertotalouden kehitys pystyy nostamaan eri jakeiden arvoa, sitä houkuttelevampaa myös esimerkiksi kuluttajien on saattaa tuotteita kiertoon, koska siitä jää itsellekin jotain. Tämä edellyttää terveitä ja toimivia markkinoita, jossa tietyt tahot eivät toimi tulppana ja myös käsittelyn osalta voidaan raaka-ainetta viedä sinne, missä siitä saadaan irti maksimaalinen jälleenjalostusarvo.

Kallio-Kokko Hanna
Suomen Romukauppiaiden Liitto ry